

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO

Zwrot kulturowy w badaniach literackich zaowocował między innymi zwiększonym zainteresowaniem zagadnieniami migracji i translacji tekstów, które ujmowane są w różnych, nieraz bardzo rozległych perspektywach. Mieści się w nich już nie tylko przekład, definiowany jako zjawisko czysto lingwistyczne, ale również inne, wielorakie sposoby dyskursywnego przełamania odrębności i asymetrii tekstów reprezentujących różne kultury czy nawet tylko odmienne porządki tych samych kultur. W tym sensie aktem translacji staje się także objaśnienie, interpretacja – tym bardziej, jeśli dotyczy tekstu należącego do „obcego” kręgu kulturowego, z czym łączy się przecież nie tylko przełamanie bariery językowej, ale też „przetłumaczenie” właściwego mu systemu wartości, obrazu świata, kultur pamięci. Studia nad tak rozumianą translacją muszą zatem uwzględniać także problematykę odbioru, nawet dydaktyki, analizować uwarunkowania oraz konsekwencje rekontekstualizacji określonego dyskursu w nowym środowisku kulturowym.

Niniejszy zeszyt „Roczników Humanistycznych” otwiera cykl, który poświęcić chcemy refleksji nad tak właśnie, wielostronnie rozumianym zagadnieniem translacji literatury (i kultury) polskiej oraz – odpowiednio – innych literatur wprowadzanych do polskiego obiegu komunikacyjno-czytelniczego. Problemy te chcemy analizować w ujęciach bilateralnych, poczynając – w niniejszym numerze – od relacji polsko-niemieckich.

Dział *Rozpraw* proponuje zatem teksty, w których jest podejmowany problem odmienności, ale i komplementarności perspektyw, literackiej i kulturowej „migracji” poza granice tego, co znane. Otwiera go przeglądowy artykuł Wiesława Pawlaka poświęcony polskim przekładom dzieł bodaj najpopularniejszego w okresie przedoświeceniowym pisarza niemieckiego, czyli jezuita Jeremiasza Drexela, i ujawnia on wyjątkowo intensywną (w skali europejskiej) obecność jego pism w obiegu literackim Pierwszej Rzeczypospolitej. Pytania o uwarunkowania dotychczasowej polskiej recepcji twórczości Johanna Bobrowskiego stawia w swym studium Zbigniew Chojnowski, dobitnie

ukazując, jak kulturowe i historyczne uwikłanie odbiorców-krytyków może profilować lekturę i wyznaczać tropy interpretacyjne.

Wektor refleksji prowadzonej w studium Anji Burghardt jest przeciwny: to dzieło polskie, czyli *Wilczy notes* Mariusza Wilka, podlega analizie i interpretacji monachijskiej uczonej, która rozpoznaje w tym reportażu z Wysp Sołowieckich złożone i wzajemnie się przenikające warstwy kultury pamięci (a więc kategorii szczególnie ważnej dla literaturoznawstwa niemieckiego). Ważna rozprawa Moniki Bednarczuk i Marion Rutz ukazuje, jak w niemieckich warunkach społeczno-kulturowych wypracowuje się model akademickiej edukacji polonistycznej w takim wariacie kontekstu komparatystycznego, od którego zasadniczo stronią rodzime polonistyki uniwersyteckie.

Cenne studia pomieszczone zostały w dziale *Varia*. Wojciech Ryczek w precyzyjnej analizie epicedium Andrzeja Trzcieskiego napisanego na śmierć Jana Łaskiego (postaci nader ważnej dla kulturowych związków polsko-niemieckich) ukazuje źródła inwencyjne utworu i charakterystyczną kreację bohatera jako „nowego proroka” Reformacji. Urszula Jańczyk podaje do druku nieznaną szkic Czesława Zgorzelskiego poświęcony trzem tajemniczym utworom lirycznym z Mickiewiczowskiego rękopisu nr 38, zachowanego w paryskim muzeum poety. Elżbieta Dutka, sięgając po metodologiczne instrumentarium geopoetyki, proponuje oryginalną interpretację głośnej *Mistyki gór* Romana E. Rogowskiego. Nasz zeszyt zamyka jak zwykle (tym razem jednak szczególnie bogaty) dział recenzji.

Zainicjowany w tym zeszycie cykl poświęcony literacko-kulturowym translacjom w ujęciach bilateralnych będzie kontynuowany, choć bynajmniej nie zdominuje wszystkich kolejnych i już projektowanych numerów. W zglobalizowanej kulturze współczesnej, w której – paradoksalnie – coraz głośniejszym wybrzmiewają głosy ograniczonego własną frustracją nacjonalizmu, zarówno tożsamość, jak i wzajemne porozumienie trzeba kształtować w owym geście wyjścia poza siebie i zarazem przejrzenia się w oczach Innego.

Mirosława Hanusiewicz-Lavallee